

פרוטוקול מס' 68

מישיבת ועדת העבודה והרווחה
יום שלישי, ט"ז באדר ב' התשנ"ז (25 במרץ 1997), שעה 09:30

נכחו:

מקסים לוי - היו"ר
תמר גוז'נסקי

חברי הוועדה:

מוזמנים:

ח"כ רענן כהן
עו"ד דן אורנשטיין - משרד המשפטים
עזי פרל - משרד הבטחון
נסים זימבר - משרד הבטחון
חיים ערוסי - משרד הבטחון
יהושע שי - משרד האוצר
אבי צרפתי - המוסד לביטוח לאומי
עו"ד רועי קרת - המוסד לביטוח לאומי
עו"ד רות הורן - המוסד לביטוח לאומי
מיכאל הילב - התאחדות התעשיינים

מ' בוטון

יועץ משפטי:

אסתר אדלר

מזכירת הוועדה:

צפרא ספרן

קצרנית:

סדר-היום: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון - מענק לעבודה נדרשת), התשנ"ז-1996 - של חבר-הכנסת רענן כהן.

2002

היו"ר מקסים לוי:

אני פותח את ישיבת הוועדה.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון - מענק לעבודה נדרשת).
התשנ"ז-1996 - של חבר-הכנסת רענן כהן

הצעת החוק עוסקת בזכאות חיילים משוחררים לעבודה מועדפת שלא בשליחה דרך לשכת התעסוקה. גם אם מצא החייל מקום תעסוקה, תינתן לו הזכאות.

רענן כהן:

אני מבקש להודות לך, אדוני היושב-ראש, שראית בדחיפות העניין. זה מראה על הגישה שלך דווקא לאוכלוסיה חשובה, בין החשובות ביותר במדינת ישראל - החיילים המשוחררים.

היום, חיילים משוחררים עוברים מדורי הגהינום כדי לקבל את המענק לעבודה מועדפת. הם צריכים לפעמים להגיע לבתי המשפט, לגופים אחרים, ולעתים הם מוותרים אפילו על התשלום. הופיע בפני הוועדה לביקורת המדינה חייל משוחרר שהלך לעבודה קבלנית בבנין, עבודה פיסית. הוא הראה אישורים של הקבלן שהוא עבד עבודה פיסית - הוא לא עבד ששה חודשים, לפי החוק, הוא עבד קרוב לשנה, ועבודה זו מוגדרת כעבודה מועדפת - אבל בגלל זה שהוא לא קיבל אישור דרך שירות התעסוקה, על פי החוק לא יכול היה לקבל מענק.

הדבר הזה נורא, ומאחר שיש הסכמות, אני רוצה להציע נוסח מסויים שאפשר להביא אותו לקריאה ראשונה, ואחר כך להטיל על היועצים המשפטיים לשבת עם עורך-דין בוטון כדי לשפר את הנוסח. הנוסח המהוספס אומר בפשטות: חייל שמצא עבודה מועדפת והתחיל לעבוד באותה עבודה מועדפת מבלי שהזדקק לאישור לשכת התעסוקה - אם הוכח שהכל בסדר, יוכל לקבל את מה שמגיע לו על פי החוק.

אני מציע את הנוסח הבא, שאחר כך נתקנו אותו: "מענק, למעט מענק חלקי בשיעור שנקבע לפי סעיף זה, ישולם גם למי שלא מתקיים בו התנאי שבסעיף קטן ב(א) ובלבד שעבד בעבודה נדרשת ששה חודשים לפחות מתוך שנתיים מיום שחרורו בשירות סדיר על פי חוק שירות בטחון" עבודה נדרשת - עבודה במקומות עבודה ובסוגי עבודה כמפורט בלוח ח'. תחילת תיקון זה מיום 1 באוגוסט 1995".

תאריך תחילת התיקון הוא כדי לא ליצור תחושה לא טובה לאלה שעבדו, אחרת אנחנו מעודדים אותם לעזוב את הארץ, כי הם עוברים פה, לאחר השחרור שלהם, מדורי גהינום בין המשרדים השונים ובסופו של לא יכולים לקבל את המענק. אם ההצעה הזאת תתקבל - ונדמה לי שהיא פחות או יותר מוסכמת, עם שיפוצים קלים - אנחנו יוצאים לדרך המלך.

היו"ר מקסים לוי:

אני בהחלט תומך בהצעה הזאת, אם כי אני רוצה לדעת באיזה אופן חייל משוחרר יצטרך לכתת רגליו כדי למצוא מקומות עבודה ללא לשכת התעסוקה, כשיש זיקה מסויימת לשכת התעסוקה למצוא עבודה לחיילים משוחררים או לכל גוף אחר.

רענן כהן:

הוא יכול למצוא עבודה דרך לשכת העבודה, והוא יכול בכל דרך אחרת. זה לא מבטל את לשכת העבודה.

היו"ר מקסים לוי:

אם אנחנו מקבלים את הגישה הזאת - גם ללא לשכת התעסוקה, מה יקרה במצבים אחרים כאשר אנחנו דנים במציאת פתרון תעסוקתי? כרגע, בפרוצדורה הקיימת, זה דרך לשכות התעסוקה. ברגע שנפרוץ אותה, האם לא יהיו תקדימים לכל מיני דרכים אחרות, בחוקים אחרים, ששייכים לסקטורים אחרים? אתן דוגמה קלאסית: עובדים זרים, כיום, לא יכולים לקבל פתרון תעסוקתי ללא לשכת התעסוקה, ומעסיקהם צריכים לדווח שמית על כל עובד ועובד.

רות הורן:

חובת הזיקה לשירות התעסוקה בוטלה בחוק. התוצאה היא שבשירות התעסוקה יש, אם בכלל, מעט מאוד הצעות עבודה. הסקטור שבו העניין הזה בולט במיוחד הוא דווקא חיילים משוחררים, שפונים לעבודות נדרשות. אנחנו כבר שנים יודעים שבמרבית המקרים החיילים מוצאים בעצמם את העבודה הנדרשת. אלה סוגים מאוד מיוחדים של עבודות, השמועה עוברת כנראה מפה לאוזן, והם מסתדרים לבד.

היו"ר מקסים לוי:

עד כמה שאני יודע, מי שמגיע לקבל עבודה ומגיע בכוחות עצמו, שולחים אותו ללשכת התעסוקה להמציא אישור.

רות הורן:

זה נכון, אבל החוק לכאורה דורש שהחיל יילך לשירות התעסוקה לפני שהוא מתחיל בעבודה. אם הוא הולך יותר מאוחר, הזכות שלו עשויה להיפגע. אם באמת רוב הסקטור הזה לא נדרש לשירות התעסוקה, אנחנו רוצים לא להכביד עליהם בחובה מיותרת. כל מה שהתיקון צריך להגיד הוא שהחיל יהיה זכאי למענק בין אם הוא פנה לשירות התעסוקה ובין אם לא פנה לשירות התעסוקה. התנאי הוא עבד בעבודה נדרשת. את זה אנחנו צריכים למסד.

לענין הזה צריך גם להסמיד מישהו במוסד שיוכל לבדוק את העובדות.

היו"ר מקסים לוי:

אני יודע, מתוך נסיוני, שגם אם מישהו מוצא מקום עבודה בלא ששלחו אותו מלשכת התעסוקה, לאחר מכן הוא צריך ללכת ללשכת התעסוקה.

רות הורן:

חובת הזיקה בוטלה.

משה בוטון:

יש חובת זיקה רק באשר לדמי אבטלה. במקרה כזה צריך שלשכת העבודה תאשר שאין לאדם עבודה, לא מספיק שהוא יגיד שאין לו עבודה.

רות הורן:

בפרק ביטוח אבטלה קיימת חובה לפנות לשירות התעסוקה לפני שאדם מקבל את הזכות הזאת.

אנחנו חושבים שהקבוצה הראשונה שצריך לבטל לגביה את חובת הזיקה לשירות התעסוקה היא החיילים המשוחררים.

רועי קרת:

הביטוח הלאומי תומך בענין הזה, רק רציתי לעמוד על כמה דיוקים. חבר-הכנסת רענן כהן דיבר על עבודה מועדפת, ומדובר פה על עבודה נדרשת. יש שני סוגי עבודות נפרדות בחוק: עבודה מועדפת ועבודה נדרשת. בתיקון מוזכרת רק עבודה נדרשת, כשלמעשה צריך לתקן תיקון מקביל גם בעבודה מועדפת. כל הענין של עבודה מועדפת הוא ענין הסטורי שנשאר בחוק, ואחד משינויי הנוסח שיהיה צריך לעשות, שלא מופיע בהצעת החוק כרגע, הוא בענין של עבודה מועדפת.

חוץ מזה נצטרך לתקן את הנוסח כך שתינתן סמכות לפקיד של המוסד לביטוח לאומי לבדוק שהעבודה היא אכן עבודה מהסוג שרוצים שתחול בענין הזה.

סעיף התחולה הוא גם כן דבר שיצטרכו לדון בו ולהחליט לגביו כיוון שמדובר על תקופת של לפחות חצי שנת עבודה. ההחלה של הסעיף מתאריך מסויים לא פותרת את השאלה אם החוק חל על מישהו שכבר התחיל לעבוד או רק על מישהו שמתחיל לעבוד היום. גם זה דבר שצריך להתייחס אליו בנוסח.

עזי פרל:

משרד הבטחון מצטרף להצעתו של חבר-הכנסת רענן כהן וגם לדבריה של עורכת-דין הורן. אנחנו בהחלט רואים שאין מקום ואין טעם לחייב את החייל לעבור דרך שירות התעסוקה, כי אנחנו, שמטפלים בחיילים משוחררים, יודעים שחלקם הגדול מגיעים לעבודות בכוחות עצמם, כך שהדבר הזה מיותר, מה עוד שפקיד שירות התעסוקה גם לא יודע היום לומר לחייל המשוחרר אם העבודה שאליה הוא מופנה היא עבודה נדרשת או לא, הוא גם עלול להטעות אותו, כי מי שיודע בדיוק מהי עבודה נדרשת בקטע הזה הוא המוסד לביטוח לאומי.

משה בוטון:

אבל הוא לא פונה למוסד לביטוח לאומי בשביל ללכת לעבודה. קודם כל הוא הולך לעבוד.

עזי פרל:

נכון, קודם כל הוא הולך לעבוד, אבל אנחנו משגרים היום - באמצעות הביטוח הלאומי - איגרת לחיילים המשוחררים, איגרת שאנחנו מקבלים מהמוסד לביטוח לאומי, כך שהחייל כבר יודע לאן הוא רוצה ללכת, הוא יודע מה סוג העבודה, והנושא הזה של שירות התעסוקה מיותר לחלוטין.

אבי צרפתי:

לגבי המסלול המרכזי שעומד לפני החייל המשוחרר לאור קיומו של הסעיף הזה בחוק - המענק: הכוונה היא להכניס אותו מיידית לעולם העבודה ולא לתת לו את הזכאות האוטומטית שקיימת בחוק בשנה הראשונה מיום שחרורו בעת התייצבותו בשירות התעסוקה כאשר הוא לא מקבל עבודה מתאימה. רובם של החיילים המשוחררים, על פי הנסיון שלנו, מוצאים עבודה בעצמם וזוכים לקבל את המענק בתום ששה חודשי עבודה או יותר, ובדרך כלל רובם אינם ממצים את זכותם לדמי אבטלה. החשש שמא אי-ההפנייה על ידי שירות התעסוקה עלולה לפגוע בקיום מבחן תעסוקה לגבי כלל החיילים הוא חשש קטן, כי מדובר באוכלוסייה מאד ספציפית, שמופנית על ידי הסעיף הזה לעולם העבודה ולא לעולם האבטלה.

חיים ערוסי:

עד 31 ביולי 1995 חיילים משוחררים שמצאו עבודה בכוחות עצמם יכלו להמציא את טופס ההפנייה משירות התעסוקה או בתחילת עבודתם או במהלך העבודה או לאחר סיום העבודה ובלבד שלא עברו 21 חודשים מיום שחרורם משירות סדיר. בא הפשרן לחלוק וקבע שמ-1 באוגוסט 1995 כל החיילים שמוצאים עבודה בכוחות עצמם חייבים להתייצב בלשכת שירות התעסוקה ביום תחילת עבודתם. החיילים לא עמדו בגזירה הזאת, ואחת הסיבות שהגענו לכאן היא שמ-1 באוגוסט 1995 למעלה מ-50% מהתביעות של אלה שנשללו, נשללו בגין העובדה שלא עמדו במבחן הפורמלי.

משה בוטון:

למה הם לא פנו לשירות התעסוקה?

רענן כהן:

לא הסבירו להם.

חיים ערוסי:

אחרי כמה שנים שחיילים ידעו מחבריהם שאפשר להביא את הטופס תוך 21 חודשים נטמעה בהם הידיעה הזאת וקשה היה לשרש אותה גם אם יצאו האיגרות החדשות, שלא כולם קוראים אותן בעיון.

משה בוטון:

אבל הצבא עושה פעולות הדרכה והסברה לחיילים.

חיים ערוסי:

עושים פעולות הדרכה, שולחים איגרות, אבל החיילים לא מקפידים לקרוא את כל מה שכתוב והם מוצאים את העבודות האלה כמעט לבד.

היו"ר מקסים לוי:

אם ביטלו את חובת הזיקה לשירות התעסוקה, למה זה נשאר בתוקף רק בחוק חיילים משוחררים?

עזי פרל:

זה נשאר מקדמת דנא, אף אחד לא ביטל את זה.

רענן כהן:

כשחוקקנו את חוק חיילים משוחררים לא חשבנו מספיק.

היו"ר מקסים לוי:

חובת הזיקה בוטלה בחוק ההסדרים, וחוק ההסדרים כולל את כל החוקים. אם הוא כולל את כל החוקים, אין חובה לפנות ללשכת התעסוקה גם לגבי חיילים משוחררים.

רות הורן:

חובת הזיקה היתה של המעסיק.

היו"ר מקסים לוי:

אם חוק ההסדרים ביטל את החובה ללכת ללשכת התעסוקה, הרי שהוא ביטל באופן גורף את כל החוקים האחרים שקיימים.

רות הורן:

חובת הזיקה היתה של המעסיק. המעסיק היה חייב לפנות לשירות התעסוקה כדי לקבל עובדים. בחוק שלנו נמצאת ההוראה ההפוכה ונאמר שלא יקבלו דמי אבטלה אלא מי שפנו לשירות התעסוקה כדי לחפש עבודה. זה לא מתבטל אוטומטית.

היו"ר מקסים לוי:

אם בחוק ההסדרים ב-1991 בוטלה החובה לפנות ללשכות התעסוקה, הרי שההוראה הזאת גורפת לגבי כלל החוקים שקיימת בהם חובת הזיקה.

דן אורנשטיין:

לא, זה חל רק לגבי חוקים ספציפיים שבהם מבטל חוק ההסדרים את חובת הזיקה.

היו"ר מקסים לוי:

היה צריך להוסיף שם הוראה גורפת לגבי כלל החוקים שיש בהם חובת זיקה ללשכת התעסוקה. לא ייתכן שכל יום שני ושלישי יביאו חברי הכנסת הצעות חוק לתיקונים. אם יש הצעת חוק והיא גורפת, היא צריכה לחול בצורה כוללת על כל החוקים. אם זה לא נעשה, שמשד המשפטים או משרד העבודה והרווחה או הביטוח הלאומי יעשו זאת.

דן אורנשטיין:

יש תשובה טכנית למה שאתה אומר: חוק ההסדרים או כל חוק אחר מבטל רק את מה שכתוב בו שהוא מבטל. בענין הביטוח הלאומי עדיין ראו צורך לקבוע את האישור של לשכת שירות התעסוקה לענין דמי אבטלה. אלה שני דברים נפרדים.

היו"ר מקסים לוי:

אם מתקבל חוק ראשי, צריך לתקן לפיו. היום יש שיטות מחשב בהן שאפשר לראות את כל החוקים שקשורים לענין, ולא כל יום שני לבוא עם תיקונים. למה שחילים משוחררים ייפגעו כתוצאה מאיזו שהיא חקיקה שלא הוכנה מבעוד מועד לתיקון העוול שנגרם להם במשך כל השנים? רק משום שקם חבר-הכנסת רענן כהן והציע הצעת חוק לתיקון זה יבוא על תיקוננו? אם לא היו שמים לב לזה, זה היה יכול להיות עוד עשר שנים.

רות הורן:

זו לא אותה הוראה. על פי חוק שירות התעסוקה המעביד היה חייב להודיע שיש לו מקום עבודה פנוי ושהוא מחפש עבודה. בחוק שלנו דרשנו מהעובד לחפש את מקום העבודה דרך שירות התעסוקה. אלה שני דברים משני כיוונים. נכון שאם המעסיקים לא חייבים יותר לפנות לשירות התעסוקה, כמות ההצעות שיש לשירות התעסוקה יותר קטנה, אבל החוק השני מדבר על חובת העובד לפנות או חובת המוטל לפנות או חובת החייל לפנות, ואילו חוק שירות התעסוקה ששונה דיבר על חובת המעביד. אלה שני דברים שונים. אתה צודק שיש לזה השפעה על החובות שהטלנו על העובד, ואנחנו מחפשים פתרונות.

היו"ר מקסים לוי:

צריך להחליט על התקופה שבה אנחנו מכירים. חבר-הכנסת רענן כהן מדבר על 1 באוגוסט 1995. מה הבעיה להכיר בזה?

רות הורן:

השאלה היא יותר על מי התיקון יחול מבחינת הזמן ולא מאיזה יום הוא יחול. אני מניחה שיום התחילה יהיה היום שבו יתקבל החוק, השאלה אם אנחנו יכולים להחיל את השינוי הזה גם על קבוצות שהתחילו לעבוד קודם לכן. אני חושבת שאנחנו צריכים לבחון את זה קודם אצלנו, ואחר כך לקבוע לקראת הקריאה השניה והשלישית. עכשיו הצעת החוק הולכת רק לקריאה ראשונה.

אני מציעה, אם זה מקובל על היושב-ראש והמציע, שאת התיקון שיחול גם על עבודה מועדפת נכין עם עורך-דין משה בוטון כדי שלקריאה ראשונה נכניס את הקבוצה השלמה. לתיקון עצמו כבר העברנו נוסח קודם לכן.

היו"ר מקסים לוי:

אם אין התנגדות או הסתייגות נקבל את הצעת החוק. אנחנו מבקשים שהיועצים המשפטיים יכינו את השינויים כפי שדובר עליהם כאן. אשר לנוסח החדש של הצעת החוק - אנחנו מצביעים עליו.

ה צ ב ע ה

הוחלט: לאשר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון - מענק לעבודה נדרשת), התשנ"ז-1996, ברוח הנוסח החדש שהוגש, שינוסח על ידי היועצים המשפטיים

רענן כהן:

אני מודה ליושב-ראש הוועדה.

היו"ר מקסים לוי:

תודה רבה. הישיבה נעולה.

(הישיבה ננעלה בשעה 10:15)